

Koinonia og missio Dei:

Felles tråder i *Sammen på vei mot livet og Kirken – på vei mot en felles visjon*

KNUD JØRGENSEN

Innledning: Toeggede tvillinger

Liksom Bibelens Esau og Jakob var toeggede tvillinger kan man betrakte Det internasjonale misjonsråd (International Missionary Council (IMC), fra 1961 Commission on World Mission and Evangelism (CWME, Kommissjonen for verdensmisjon og evangelisering) og bevegelsen Faith & Order (F&O) som et tvillingpar som begge er vokst ut av Verdensmisjonskonferansen i Edinburgh 1910.¹ Og likesom Esau og Jakob kjempet med hverandre i konkurranse om velsignelse og arv, har IMC/CWME og F&O konkurrert om hvem som representerte arven fra Edinburgh – og om denne arven handlet om enhet *eller* misjon – eller enhet og misjon.

Tvillingparet presenterte i 1982 hvert sitt viktige dokument. F&O la frem det såkalte Lima-dokumentet *Dåp, nattverd og embete*² mens CWME la frem dokumentet *Mission and Evangelism: An Ecumenical Affirmation*³ (Misjon og evangelisering: En økumenisk erklæring). Presis 30 år etter, i 2012, la de samme

tvillinger fram i et møte på Kreta hvert sitt dokument for Sentralkomiteen i Kirkenes Verdensråd (KV): CWME presenterte *Sammen på vei mot livet: Misjon og evangelisering i landskap i endring*⁴ og Faith & Order presenterte *Kirken – på vei mot en felles visjon*.⁵

I det følgende vil jeg skissere bakgrunnen for og tilblivelsesprosessen for begge dokumenter fra 2012 for dernest å vise at de har noen felles tråder, især i bruken av og tenkningen om *koinonia*/kommunion og *missio Dei*. Selv om disse to begreper sjelden ble nevnt eksplisitt i KV-dokumenter før i 80-årene, har de helt siden 50-årene spilt en sentral rolle i forståelsen av kirke og misjon.⁶

Fra Edinburgh 1910 til dokumentene i 1982

Verdensmisjonskonferansen i Edinburgh 1910 hører hjemme i en optimistisk misjonstradisjon hvor «verdesevangelisering i denne generasjon» ble ansett for mulig, men samtidig var man også opptatt av samarbeid og enhet (en av de åtte kommisjonene jobbet med «Co-operation and the Promotion of Unity»). Ikke minst de få deltakere fra det globale Sør talte sterkt om sammenhengen mellom evangelisering, misjon og enhet:

Since the Chinese Christians have enjoyed the sweetness of such a unity, they long for more and greater things... Speaking plainly, we hope to see a united Christian Church without any denominational distinctions. This may seem somewhat peculiar to some of you, but, friends, do not forget to view us from our standpoint, and if you fail to do that, the Chinese will remain a mysterious people to you.⁷

Det eneste vedtak som ble gjort i Edinburgh 1910 var å opprette en fortsettelseskomite for videre samarbeid. Det resulterte i 1921 i opprettelsen av Det internasjonale misjonsrådet. Men også tanken om kirkens enhet levde videre, ikke minst formidlet og støttet av den anglikanske misjonsbiskop Charles Brent (1862-1929). Det handlet om et *misjonsanliggende*: Hvordan kunne man forklare for skeptiske hinduer eller muslimer hvorfor kirker som forkynner Kristi kjærlighet, strides om embeter og ordninger og dogmer? Her var det bruk for dialog og struk-

turete samtaler om de spørsmål som splitter kirkesamfunnene. Moderne misjon hadde vist hvor sårbare splittede kirker var på misjonsmarken. Nå måtte også kirker i Vesten ta dette på alvor. Resultatet ble den første verdenskonferanse om Faith & Order i Lausanne i 1927, altså på et tidspunkt hvor IMC allerede hadde tatt form og hvor også Life & Work bevegelsen under den svenske erkebiskop Nathan Söderbloms ledelse var begynt. Målet for F&O har helt fra starten vært teologisk samtale om emner som splitter kirkesamfunnene for å finne felles ståsted og gjensidig forståelse.⁸ Bevegelsens ledere var blant andre amerikanerne John Mott (1865-1955) og Charles Brent (1862-1929), som begge hadde misjonsbakgrunn.

Med opprettelsen av Kirkenes Verdensråd i 1948 slås Faith & Order og Life & Word sammen, mens IMC først integreres under samme paraply fra 1961. Men den felles paraplyen var ingen garanti for felles tenkning. Snarere kunne det virke som missiologene og ekklesiologene levde i adskilte rom. De to dokumenter fra 1982 – Lima-dokumentet og *Mission and Evangelism: Ecumenical Affirmations* – var i flere årtier grunnleggende tekster innen KV og medlemskirkene, men de «taler» ikke sammen. Begge taler om enhet men med ulike perspektiv. Begge er opptatt av Gudsrikets verdier og etikk, men diskursen og forståelsen er helt forskjellig. Det er i det hele tatt ingen forbindelse mellom disse to sentrale dokumenter. Som den tidligere lederen av F & O, John Gibaut sier: De to dokumenter «are like the two proverbial ships passing in the night, and reflect how Faith & Order and CWME had little to do with one another during that pivotal time in the life of the WCC».⁹ I dokumentene fra 2012-2013 skal vi se at begrepene *koinonia* og *missio Dei* blir sentrale bærebjelker. I det lys er det interessant å notere at Lima-dokumentet ikke taler om *koinonia* i det hele tatt, og at misjonsdokumentet ikke nevner *missio Dei* selv om termen allerede da hadde vært i bruk blant missiologer siden kort tid etter CWME-konsultasjonen i Willingen i 1952. Misjonsforståelsen i 1982 var tydelig kristosentrisk: «The mission of the church ensues from the nature of the church as the body of Christ, sharing in the ministry of Christ as Mediator between God and creation».¹⁰

Bakgrunnen for *Sammen på vei mot livet*

Mitt første møte med dette nye misjonsdokumentet var i Manila i mars 2012. CWME hadde invitert 250 misjonsledere og missiologer til en såkalt «pre-assembly conference» for å presentere og teste utkastet. Arbeidet på dokumentet hadde startet tidligere, på et CWME-møte i Bangalore i 2008. Det var her man la grunnen til arbeidet med dokumentets fokus på «landskap i endring»: man innså at det globale landskap hadde endret seg dramatisk siden 1982 – den kalde krigen var slutt, post-modernitet var blitt til globalisering, 9/11 hadde skapt et «clash of civilisations». Det nye landskapet handlet om marginalisering, evangelisering, ekklesiologi, migrasjon og misjonsspiritualitet. Disse nye landskap ble tema for en rekke påfølgende konsultasjoner, også om emner som pneumatologi, kirke og misjon og misjonsspiritualitet. Underveis holdt man en felles konferanse med Faith & Order i Ungarn i 2009, og prosessen omkring Edinburgh 2010 ble også dratt inn i forberedelser og tenkning. Flere av kommisjonene til forberedelse av Edinburgh 2010 jobbet med temaer som siden ble sentrale i *Sammen på vei mot livet*, f.eks. nye former for kirke og misjon, misjon blant andre «living faiths», misjonsspiritualitet, misjon og enhet.¹¹ Materialet måtte siden først til drøftelse i møter med CWME's 25 medlemmer før man i 2011 kunne samle sammen puslespillbitene til et felles dokument.

Det var dette dokumentet vi jobbet med i Manila 2012. Jeg var med som representant for Lausannebevegelsen. I tillegg deltok representanter fra World Evangelical Alliance, fra den katolske kirke samt en rekke personer med særlig innsikt i misjon og evangelisering. Jeg var imponert over hvor åpne og lydhøre man var innen ledelsen i CWME. Delegatene ble hørt og deres innspill kan avleses i sluttokumentet som ble lagt frem for og godkjent av KVs Sentralkomite på et møte på Kreta i august 2012. Dette endelige sluttokumentet ble deretter presentert på KVs generalforsamling i Busan, Sør-Korea i november 2013. De sentrale personer underveis var Jacques Matthey, tidligere leder av CWME, Jooseop Keum som tog over etter Matthey, Biskop George Varghese Mor Coorilos og teologen Kirsteen Kim, henholdsvis moderator og vice-moderator for CWME.¹²

Forberedelser til *Kirken – på vei mot en felles visjon*

Utgangspunktet for Faith & Order er at kirkene lever i en «normal» situasjon når de er splittet. Uenighet om synet på kirken blir en avgjørende hindring for både enhet og misjon (Joh 17,21: «Må de alle være ett, slik du, Far, er i meg og jeg i deg. Slik skal også de være i oss, for at verden skal tro at du har sendt meg»). Lima-dokumentet fra 1982 ble derfor fulgt opp av en mer fokusert studie innen ekklesiologi. Tanker og visjoner fra konsultasjoner ble også spilt inn, herunder ikke minst generalforsamlingen i Canberra i 1991 som vektla både *koinonia*/kommunion og visjonen om en «reconciled humanity in a renewed creation»¹⁵; siden kom også begrepet «reconciled diversity» inn i overveielserne. Et viktig skritt på veien var Faith & Order konferansen i 1993 i Santiago de Compostela og dens tema «Towards *Koinonia* in Faith, Life and Witness». Her fant man frem til en helhetlig forståelse av *koinonia* som integrerer en trinitarisk kommuniens-eklesiologi¹⁴ med tjeneste, misjon og rettferd.

CWME produserte i 1997 en tekst, *Towards a Common Witness*¹⁵ som blant annet oppfordret KV til å sette i gang en studie av ekklesiologi og misjon. En mente at mange av spenningpunktene og uenigheten i relasjon til et felles vitnesbyrd stammet fra motstridende forståelser innen disse områder. I økende grad brukte CWME begrepet *missio Dei* i disse tekster, også i dokumentet om *Mission as Ministry of Reconciliation* som forberedte konferansen i Athen i 2005.¹⁶

I det videre arbeid la man frem to interimtekster på vei mot *Kirken – på vei: The Nature and Purpose of the Church* (1998) og *The Nature and Mission of the Church* (2005). Begge utviklet og reflekterte *koinonia* og misjon. Man merker seg skiftet fra «purpose» til «mission» fra 1998 til 2005 i titlene på de to dokumenter. Det sier noe om at man i økende grad innen Faith & Order tok på alvor relasjonen mellom ekklesiologi og misjon, og på den måten styrket dialogen med missiologien og med kollegene innen CWME. Både misjonsorganisasjoner og kirker gav positiv respons på denne missiologiske kursendringen. Kirsteen Kim fra CWME etterlyste at Faith & Order viser de har lest CWMEs misjonsdokumenter.¹⁷ Flere misjonale missiologer var kritiske til kombinasjonen «nature and mission» – kirken er i sin natur misjon, og vi kan ikke snakke om kirke adskilt fra misjon.

Perioden som fulgte KVs generalforsamling i Porto Alegre i

2006 skapte strukturer som gjorde Faith & Order og CWME til naboer innen samme programenhet i Genève, *Unity, Spirituality, Mission and Evangelism*. Lederen av denne nye programenheten var Jacques Matthey som også var sekretæren for Commission on World Mission and Evangelism og *ex officio* medlem av Faith & Order kommisjonen. Matthey har i en menneskealder bygget broer mellom KV, CWME, kirker, misjonsorganisasjoner og grupperinger som Lausannebevegelsen, World Evangelical Alliance, katolikker og pinsevenner. Den viktige CWME konferansen i Athen i 2005 om «Come Holy Spirit, heal and reconcile!» ble en levende illustrasjon på Mattheys evner og innflytelse på tvers av byråkratiske skillelinjer og kommisjonsgrenser. Matthey spilte dermed en sentral rolle som sjef for både John Gibaut, ny leder av Faith & Order, og Jooseop Keum, ny leder av CWME. Både stab og kommisjonsmedlemmer fra begge sider satt ofte i samme møter i denne perioden opp til 2012 og med mulighet for å gi innspill til og kommentere hverandres dokumenter.

Jeg har ovenfor allerede nevnt en felles konferanse i Ungarn i 2009. Et av bidragene der kom fra CWME's moderator, Biskop Mor Coorilos. Han etterlyste en dypere kontekstuell refleksjon om kirken. Innspillet ble tatt til følge slik at arkitekturen i dokumentet *Kirken – på vei* ble endret: Dokumentet begynner nå med en narrativ beskrivelse av kirken i Guds plan og kirkens misjon i historiske kontekster. Til gjengjeld er innledningen til *Sammen på vei mot livet* blitt en tung teologisk bekreftelse om den treenige Guds kirke og *koinonia*. Slik har teologer og misjologer byttet side.

De to tråder *koinonia* og *missio Dei* var også sentrale temaer i forberedelsesarbeidet til Edinburgh 2010, ikke minst fordi personer fra KV, og her især CWME, spilte sentrale roller i blant annet tema nummer åtte, «Mission and Unity, Ecclesiology and Mission».¹⁸ I det hele tatt oppfordret Edinburgh 2010 til et nærmere samarbeid og dialog «towards convergence in our respective and joint statements on mission and ecclesiology.»¹⁹ *Koinonia* ble løftet fram når det ble referert til kirken som «living a reconciled and reconciling fellowship (*koinonia*) », og det ble bygget bro mellom misjon og *koinonia*: «Thus, the mission to the world in *koinonia* becomes testimony to Christ himself».²⁰

Kirken – på vei mot en felles visjon

Dokumentet er en såkalt konvergenstekst. Man er opptatt av å beskrive de måter og områder hvor kirkene nærmer seg hverandre uten dermed å hevde at det er full enighet om temaene. Vi har altså å gjøre med en tekst som ikke uttrykker full enighet på alle punkter som behandles, men som likevel er mye mer enn bare et redskap for å anspore til videre studium. Man vil vise hvor langt de kristne fellesskap er kommet i en felles forståelse av kirken, dens sakramenter og ordninger, men samtidig peke på det arbeid som gjenstår. *Sammen på vei mot livet* er en «konsensusstekst» hvor man mener å ha nådd fram til en felles forståelse av og felles forpliktelse på Guds misjon i dag.

Hovedtråden i *Kirken – på vei* er kirken som *koinonia* og kommunion. Også frelseshistorien tolkes i det perspektiv: «Den levende historien om Guds gjenopprettende *koinonia* ble virkeliggjort på definitiv måte i Jesu Kristi inkarnasjon og påskens mysterium».²¹ *Koinonia* er grunnleggende for forståelsen av kirkens natur og enhet og forståelsen av Guds formål for hele skapningen. Det oppsummeres på følgende måte:

Kristi legemes enhet består av *koinonia*, eller kommunion, som Gud i sin nåde skjenker mennesker. Det er enighet om at *koinonia*, som er kommunion med Den hellige treenighet, fremtrer på tre sammenvevde måter: enhet i tro, enhet i sakramentalt liv og enhet i tjeneste. (I alle tjenestens former inkluderer den vigslet tjeneste og misjon). Liturgien, spesielt feiringen av nattverden, er et dynamisk uttrykk for *koinonia* i samtiden. I liturgien opplever Guds folk kommunion med Gud og fellesskap med kristne til alle tider og på alle steder. De samles med den som forretter, de forkynner det gode budskap, de bekjenner sin tro, ber, underviser og lærer. De bærer frem lovprisning og takksigelse, de mottar Herrens kropp og blod og er sendt ut i misjon. Den hellige Johannes Chrysostomos talte om to altere: det ene i Kirken og det andre blant de fattige, lidende og de i nød. Styrket og næret av liturgien må Kirken videreføre Kristi livgivende misjon i profetisk og medlidende tjeneste for verden, og i kamp mot alle former for urett og undertrykkelse, mistillit og konflikt skapt av mennesker.²²

Som allerede vist ovenfor er *koinonia*-teologi ikke noe nytt. Det er heller ikke nytt at kirkesamfunn bruker *koinonia* eller kommunion som betegnelse på forpliktende fellesskap med hverandre. Det nye i *Kirken - på vei* er at denne *koinonia*/kommunionsteologi nå anbefales som *normativ* for kirkene. Spørsmålet til kirkene blir derfor: Kan dere være enige i dette?

Videre bør vi legge merke til at denne *koinonia*-ekkesiologien også tar inn i seg gjensidig ansvarlighet innen misjon og evangelisering, arbeid for rettferd og fred, beskyttelse av miljø og skaperverk, tverreligiøs samarbeid, moralsk dømmekraft og handling, kampen for et rettferdig og likeverdig samfunn, fredsarbeid og advocacy, helbredelse, forsoning og enhet. Alle disse perspektiver behandles i dokumentet ut ifra *koinonia*-perspektivet – og basert på en *missio Dei* tenkning: «Gud utfører sin plan for å frelse verden (gjerne referert til med det latinske uttrykket *missio Dei* eller ‘Guds misjon’) ved å sende sin Sønn og Den hellige Ånd. Denne frelsende handling av Den hellige treenighet er vesentlig for en fullgod forståelse av Kirken.»²³ Slik brukes både *koinonia* og *missio Dei* som fortolkningsnøkler til frelseshistorien.

Noen hovedtema i *Sammen på vei mot livet*²⁴

Sammen på vei mot livet er som sagt KVs andre misjonsdokument etter det første fra 1982 *Mission and Evangelism: An Ecumenical Affirmation*. Det er et helt nytt dokument og ikke en oppfølging av 1982-dokumentet. Likesom *Kirken – på vei* henter *Sammen på vei mot livet* sitt grunnlag i treenighetsbegrepet: «Misjon har sitt utspring i den treenige Guds hjerte, og kjærligheten som holder den hellige treenighet sammen flommer over til hele menneskeheten og skaperverket».²⁵ Videre sies det om samme sak:

Misjon er den treenige Guds overstrømmende og uendelige kjærlighet. Guds misjon har sin begynnelse i skapelsen. Skapelsens liv og Guds liv er sammenvevde.

Guds Ånds misjon omfavner oss alle og gir nåde, på ny og på ny. Vi kalles derfor til å løfte blikket ut over en strengt menneskesentrert tilnærming. Vi er kalt til å uttrykke, gjennom vår misjon, vårt forsonede forhold til alt skapt liv. Vi hører ropet fra jorda, vi hører ropet fra de fattige, og vi vet at helt

siden opprinnelsen har jorden ropt ut til Gud i klage over menneskenes urettferdighet (1Mos 4,10).²⁶

Dokumentet plasserer misjon i en kontekst av «world Christianity» – slik som CWME moderator biskop Mor Coorilos anbefalte Faith & Order folkene. Kristentroen har i dag sitt tyngdepunkt i Sør og Øst. Misjon er ikke lenger «from the West to the rest» eller fra sentrum til grensene. Migrasjon er en markant del av dagens virkelighet, sammen med en multireligiøs og multikulturell pluralisme. Globalisering og en truende global markedsøkonomi skaper sosial og økologisk urettferdighet og krise. I en slik verden må det tenkes bredt om misjon: «Gud sendte ikke Sønnen for å frelse menneskeheten alene, eller for å gi oss en delvis frelse. Tvert imot er evangeliet godt nytt for hver skapning og hver side av våre liv og våre samfunn. Derfor er det også viktig å se Guds misjon i en universell helhet, og å bekrefte alt liv, hele oikoumene, som del av Guds livsvev».²⁷

Et overordnet perspektiv innen en slik «world Christianity» er «mission from the margins», og ikke bare misjon *til* de marginaliserte. Det vendes på den måten opp ned på makt og maktesløshet: «Målet med misjon er ikke kun å flytte mennesker fra periferien til maktens sentrum, men å konfrontere dem som forblir sentrum ved å la andre forbli marginaliserte. Kirkene må også forvandle maktstrukturer».²⁸ Også her er der samklang med *Kirken – på vei* hva angår misjon som kamp for rettferd, helbredelse og integrert misjon.

Sammen på vei mot livet er tenkt å være et økumenisk «konsensusdokument». Det betyr at ekklesiologi er sentralt – en kommunionsteologi med et klart fokus på enhet – «for at verden må tro». Som fellesskapet av Kristi disipler er «Kirken en gave fra Gud til verden for at den kan forvandles på veien mot Guds rike. Kirkens misjon er å gi nytt liv og kunngjøre Guds kjærlige nærvær i vår verden. Vi må delta i Guds misjon i enhet og overvinne splittelsene og stridighetene mellom oss, slik at verden kan tro og alle kan være ett (Joh 17,21)».²⁹ Her holdes enhet og misjon sammen – og her holdes, likesom i *Kirken – på vei*, kirke og misjon sammen: «Når Guds misjon er utgangspunktet, blir det ekklesiologiske perspektivet 'nedenfra'. I et slikt perspektiv er det ikke kirken som har en misjon, men misjonen som har en

kirke. Misjon er ikke et prosjekt for å utvide kirker. Misjon er at kirken levendegjør Guds frelse i verden.»³⁰ På samme måte beskriver *Kirken – på vei* kirken som et tegn og en tjener i Guds plan for verden.³¹

Jeg har som sagt selv deltatt i arbeidet med dokumentet og ble underveis positivt overrasket over i hvilken grad det var mulig at nå frem til enighet (konsensus) om flere hovedtema på tvers av kirke- og kulturgrenser, især om forståelsen av evangelisering. Dokumentet ble til samtidig med Cape Town-Erklæringen (2010-2011)³². Og kort tid etter kom den nye paves *Evangelii Gaudium* på slutten av 2013³³ som hentet sine kilder i biskopsynoden i 2012. Til sammen viser disse tre dokumenter en bemerkelsesverdig stor grad av enighet og felles arv. Den kanskje største forskjell er det pneumatologiske rammeverk i *Sammen på vei mot livet*. Temaene i Cape Town-erklæringen og *Sammen på vei mot livet* er de samme, men Cape Town-erklæringen legger mer vekt på bibelsk autoritet og på Kristi verk til frelse. Den andre delen av Cape Town-erklæringen (*Kallet til handling*) løfter fram kjente Lausanne-tema. Mens *Sammen på vei mot livet* behandler slike tema med globalisering som ideologisk bakteppe, er Cape Town-erklæringen mer opptatt av «people groups» og evangeliseringsemner. Begge dokumenter taler om vitnesbyrd, fredsarbeid, partnerskap og ydmykhet/sårbarhet, men Cape Town-erklæringen har et sterkere fokus på proklamasjon, sannhet, og personlig rettferdighet enn *Sammen for livets* fokus på sosial rettferd.

Pave Francis dokument bruker «evangelization» i bred forstand på linje med misjon. Den latinamerikanske paven tenker globalt og bekrefter kulturelt mangfold. «Evangelization» beskrives som the «missionary impulse» som gjør kirken utadventd.³⁴ Likesom *Sammen på vei mot livet* og Cape Town-erklæringen taler paven om misjon som kirkens natur: «missionary outreach» til alle som ikke kjenner Kristus er «paradigmatic for all the Church's activity». Derfor trenger kirken «a missionary pastoral ministry». Paven ønsker seg en kirke med åpne dører, som går frem med glede og som engasjerer seg i og med verden, også når verden er forslått, såret og skitten. Økonomisk urett, undertrykkelse og utelukkelse løftes fram, sammen med den skade globalisering fra Vesten har forvoldt i andre deler av verden.³⁵ De samme tema møter vi også i *Kirken – på vei*.

Koinonia og missio Dei

Her er mange emner, ulike mål og metoder rettet mot ulike målgrupper, men samtidig bærer de to hoveddokumenter *Sammen på vei mot livet* og *Kirken – på vei* tydelig preg av å ha lyttet til og lært fra hverandre. Kanskje mest interessant er det å notere i hvilken grad Faith & Order har hentet lærdom fra samtidig missiologi, både hva angår *missio Dei* og missional kirketenkning. CWME har på sin side hentet inspirasjon fra *koinonia*-ekklesiologien innen Faith & Order. Det betyr ikke at de to dokumenter over alt bruker disse begreper på samme måte, men de to kommisjoner har mottatt innsikt og lyttet på tvers av økumeniske grenser på en helt annen måte enn i 1982. Man kan med rette hevde at det er en betydelig grad av konvergens mellom forståelsen av *koinonia* og *missio Dei* i de to tekster: «*Missio Dei* and *koinonia* are theological terms that not only resonate deeply with one another, but in complementary ways point more deeply to the same reality.»³⁶

Begge identifiserer kommunion og misjon, ikke som menneskeverk eller kirkelig prestasjon, men som en gave der strømmer ut fra livet hos den treenige Gud. *Sammen på vei mot livet* sier det slik: «Misjon er den treenige Guds overstrømmende og uendelige kjærlighet. Guds misjon har sin begynnelse i skapelsen. Skapelsens liv og Guds liv er sammenvevde.

Guds Ånds misjon omfavner oss alle og gir nåde, på ny og på ny.»³⁷ Kommunio og misjon er en del av kirkens liv; til sammen definerer de hva som er kirke. Samtidig understreker begge dokumenter at kirken ikke er målet for kommunionen, og at misjon ikke handler om primært å hente folk til kirke; både kommunio og misjon er trinitariske, kosmologiske og eskatologiske virkeligheter.

Kirken – på vei ser på kirkens misjon som tegn og som tjener i Guds plan for verden. Denne plan er å samle menneskeslekten og hele skapningen til kommunio under Kristi herredømme: «Kommunionen – som har selve Den hellige treenighetens liv som sin kilde – er både den gaven som Kirken lever av og på samme tid den gaven som Gud kaller Kirken til å gi til en såret og splittet menneskehet, i håpet om forsoning og helbredelse.»³⁸

Sammesak beskrives i *Sammen på vei mot livet* på følgende måte:

Kirken er en gave fra Gud til verden for at den kan forvandles på veien mot Guds rike. Kirkens misjon er å gi nytt liv og kunnngjøre Guds kjærlige nærvær i vår verden. Vi må delta i Guds misjon i enhet og overvinne splittelsene og stridighetene mellom oss, slik at verden kan tro og alle kan være ett (Joh 17,21). Kirken, som fellesskapet av Kristi disipler, må bli et inkluderende fellesskap. Kirken finnes for å bringe forsoning til verden og gjøre den hel. Hvordan kan kirken fornye seg, slik at den blir misjonal og samlet beveger seg mot livet i all dets fylde?³⁹

Slik veves det tråder mellom de to dokumenter – tråder som binder sammen *koinonia*/kommunion og *missio Dei* og setter dem inn i en verden hvor kirken må kjempe for et liv i overflod (*Sammen på vei mot livet*) og vitne om Gudsrikets verdier på vei mot en felles visjon.

Imidlertid er det grunn til å spørre hvordan *missio Dei*-begrepet egentlig forstås. *Sammen på vei mot livet* understreker som nevnt ovenfor at misjon har sitt utgangspunkt i Guds skapelseshandling og at Guds misjons hensikt er liv og overflod.⁴⁰ På liknende måte sies det at misjon har sitt utspring i den treenige Guds hjerte og at misjon er den treenige Guds overstrømmende og uendelige kjærlighet: «Guds misjon har sin begynnelse i skapelsen».⁴¹ Vi har her å gjøre med en forståelse av *missio Dei* som tolker begrepet til å handle om Guds *generelle* virke i skapelse og opprettholdelse, til forskjell fra en mer *spesiell* forståelse hvor begrepet handler om frelsen i Kristus og sendelsen av Sønnen. Både Tormod Engelsen og Jan-Martin Berentsen har behandlet dette tema i tidligere artikler.⁴² Berentsen skjelner mellom «*missio Dei generalis*» og «*missio Dei specialis*» og advarer med rette mot en forståelse hvor *missio Dei* forstått som Guds frelse integreres helt og fullt i den historiske skapelse og opprettholdelse av skaperverket. På liknende måte argumenterer den tyske teologen Walter Krusche for at «Only God's saving acts in the world should be described as missionary. The *missio Dei* must be comprehended in a precise way as the sending of the Son into the world for its salvation and as the sending of the Church into the world with the saving Gospel».⁴³ Engelsen gir sin tilslutning til dette, men minner om at

frelse har både en vertikal og horisontal dimensjon.⁴⁴ *Kirken – på vei* fastholder en «missio Dei specialis» forståelse når det sies at «Gud utfører sin plan for å frelse verden (gjerne referert til med det latinske uttrykket *missio Dei* eller «Guds misjon») ved å sende sin Sønn og Den hellige Ånd. Denne frelsende handling av Den hellige treenighet er vesentlig for en fullgod forståelse av Kirken».⁴⁵ Dette skillet er viktig. Tradisjonell treenighetslære vil hevde at Guds kjærlighet er evig og derfor i utgangspunkt forankret, ikke i skapelsen, men i forholdet mellom personene i treenigheten. Når misjon forankres både i den evige Guds kjærlighet og i skapelsen (slik det gjøres i *Sammen på vei mot livet*), blir dette skillet uklart, og man beveger seg i retning av å forstå Guds kjærlighet som noe som blir til ved verdens skapelse, og da er den ikke lenger evig og uendelig. For det andre, når misjon knyttes ensidig til skapelsen av verden som det synes å skje i *Sammen mot livet*, blir det uklart hvordan misjon skal forstås i forhold til synd og soning. Hele skaperverket har sin plass i Guds plan og hører dermed også rettmessig hjemme i misjonstenkningen. Men det er bare menneskene som synder og trenger kors og forsoning. Dette tema trenger fortsatt å løftes frem i økumenisk sammenheng. Sammenhengende hermed er det bruk for en ny drøftelse av forståelsen av Guds rike og frelsen i Kristus.

Konklusjon

Det er neppe tilfeldig at begge dokumenter er «på vei» – mot livet, mot en felles visjon. På engelsk uttrykkes det gjennom ordet «towards», men den norske oversettelse er i grunnen bedre og mere sakssvarende, for i begge dokumenter tenkes det fremadrettet, mot en verden i endring, mot skiftende landskap, mot en fornyet og forenet kirke. Samtidig tenkes det eskatologisk: Gudsriket er på vei til oss, dets krefter bryter allerede inn der hvor det skapes *koinonia* om Ord, dåp og nattverd, og der hvor vi slår følge med Ånden for å opprette tegn på Gudsriket her og nå.

Denne dynamikk i dokumentene er det verdt å lytte til. Den drar oss opp og med på nye veier – veier som også krysser noen av våre vanlige skillelinjer mellom økumenisk, evangelikal, katolsk, ortodoks og pentekostal. I begge dokumenter hører man

stemmer fra disse ulike tradisjoner – stemmer som underveis og glimtvis blir til et kor som synger samme sangen og som dermed demonstrerer den enheten som Jesus ba om – «for at verden skal tro at du har sendt meg» (Joh 17,21).

Noter

- 1 Kirkenes Verdensråd (KV) ble dannet i 1948 og hadde fra starten to hovedarbeidsområder «Faith and Order» med fokus på kirkens enhet og «Life and Work» med fokus på tjeneste/diakoni. I 1961 ble Det internasjonale Misjonsrådet en del av KV i form of «Kommissjonen for verdensmisjon og evangelisering». I 2006 ble flere komiteer slått sammen til «Commission of the Churches on International Affairs». I tillegg spiller KV en sentral rolle i «Action by Churches Together» (ACT). Se <https://www.oikoumene.org/en/about-us>
- 2 *Dåp, nattverd og embete*. Lima-dokumentet med forord av Ivar Asheim (Oslo: Verbum, 1983).
- 3 «Mission and Evangelism: An Ecumenical Affirmation», i Jacques Matthay, «You Are the Light of the World». *Statements on Mission by the World Council of Churches 1980-2005* (Genève: World Council of Churches, 2005), 39-58.
- 4 *Sammen på vei mot livet: Misjon og evangelisering i landskap i endring* (Oslo: Norges Kristne Råd/World Council of Churches, 2013).
- 5 *Kirken – på vei mot en felles visjon* (Oslo: Norges Kristne Råd/World Council of Churches, 2013).
- 6 Se e.g. Risto A. Abonen, *Mission in the New Millenium* (Helsinki: The Finnish Evangelical Lutheran Mission, 2000), 140ff; David J. Bosch, *Transforming Mission. Paradigm Shifts in Theology of Mission* (Maryknoll: Orbis Books, 1991), 370ff.
- 7 I W. H. T. Gairdner, *Edinburgh 1910: An Account and Interpretation of the World Missionary Conference* (London: Oliphant, Anderson & Ferrier, 1910), 184-185.
- 8 «to find common ground and mutual understanding, and to resolve doctrinal disagreements or misunderstandings on any divisive issues in order to further the visible unity of the church» i John Gibaut, «From Unity and Mission to Koinonia and Missio Dei», i John Gibaut & Knud Jørgensen (red.), *Called to Unity – For the Sake of Mission* (Oxford: Regnum Books International, 2014), 77.
- 9 Gibaut, «From Unity and Mission to Koinonia and Missio Dei», 79. WCC= World Council of Churches, Kirkenes verdensråd (KV) på norsk.
- 10 «Mission and Evangelism: An Ecumenical Affirmation», 8.
- 11 Daryl Balia and Kirsteen Kim (red.), *Edinburgh 2010, Volume II: Witnessing to Christ Today* (Oxford: Regnum, 2010); Kirsteen Kim and Andrew Anderson (red.), *Edinburgh 2010: Mission Today and Tomorrow* (Oxford: Regnum, 2011).
- 12 Kirsteen Kim, «Together towards Life and the Mission Studies Curriculum», i *International Review of Mission*, 104/1, (2015), 99-117.

- 13 See David J. Bosch, *Transforming Mission. Paradigm Shifts in Theology of Mission* (Maryknoll: Orbis Books, 1991), 376ff.
- 14 Kommunion og communion brukes ofte som oversettelse av *koinonia*. Det handler om fellesskapet i kirken som mennesker gis del i ved Ordet, sakramentene og Den hellige ånds kraft. Kommunions-ekkesiologi blir ofte betegnelsen på den felles identitet blant kirker – f.eks. den anglikanske kommunion, LVF kaller seg ‘A Communion of Churches’.
- 15 «Towards a Common Witness», i Matthey, “You Are the Light of the World”, 39-58.
- 16 «Mission as Ministry of Reconciliation», i Matthey, “You Are the Light of the World”, 90-126. Her tales det også om kirken som *koinonia*.
- 17 Kirsteen Kim, «Mission Theology of the Church», i *International Review of Mission*, 99/1 (2010), 42.
- 18 «Theme Eight, Mission and Unity, Ecclesiology and Mission» i Daryl Balia and Kirsteen Kim red.), *Edinburgh 2010, Volume II: Witnessing to Christ Today* (Oxford: Regnum, 2010), 203. “Theme 8, Mission and Unity, Ecclesiology and Mission” i Kirsteen Kim and Andrew Anderson (red.), *Edinburgh 2010: Mission Today and Tomorrow* (Oxford: Regnum, 2011), 181-182.
- 19 «Theme 8, Mission and Unity, Ecclesiology and Mission», in Kirsteen Kim and Andrew Anderson, 181f.
- 20 «Theme 8, Mission and Unity, Ecclesiology and Mission», i Daryl Balia and Kirsteen Kim, 209.
- 21 Kirken – på vei, § 1.
- 22 Kirken – på vei, § 67.
- 23 Kirken – på vei, § 3.
- 24 Se også Beate Fagerlis artikkel i dette nummer av NOTM
- 25 Sammen på vei mot livet, § 2.
- 26 Sammen på vei mot livet, § 19.
- 27 Sammen på vei mot livet, § 4
- 28 Sammen på vei mot livet, § 40.
- 29 Sammen på vei mot livet, § 10.
- 30 Sammen på vei mot livet, § 58.
- 31 Kirken – på vei, § 25.
- 32 «Cape Town-Erklæringen» i Ekenes, Engelsviken, Jørgensen og Kjøde (red.), *Misjon til forandring. Refleksjoner og visjoner fra Lausanne III* (Skjerten: Hermon Forlag, 2011), 227-294.
- 33 Pope Francis, *Evangelii Gaudium: The Joy of the Gospel: Apostolic Exhortation on the Proclamation of the Gospel in Today’s World* (London: Catholic Truth Society, 2013).
- 34 *Evangelii Gaudium*, § 27.
- 35 *Evangelii Gaudium*, § 15, 46, 24, 49.
- 36 Gibaut, 87.
- 37 Sammen på vei mot livet, § 4.
- 38 Kirken – på vei, § 1.
- 39 Sammen på vei mot livet, § 10.
- 40 Sammen på vei mot livet, § 102-103.

- 41 Sammen på vei mot livet, § 2 og 19.
- 42 Tormod Engelsen, «*Missio Dei: the understanding and misunderstanding of a theological concept in European churches and missiology*», i *International Review of Mission*, Vol XCII (2003), No. 367, 481-497. Jan-Martin Berentsen, «Nøkkelbegrep til bestemmelse av et hovedproblem i etterkrigstidens protestantiske misjonstenkning», i *NOTM*, 1983, nummer 1.
- 43 Walter Krusche, sitert fra James A. Sherer, *Gospel, Church, & Kingdom. Comparative Studies in World Mission Theology* (Minneapolis: Augsburg Publishing House 1987), 116.
- 44 Engelsen, «*Missio Dei: the understanding and misunderstanding of a theological concept in European churches and missiology*», 485.
- 45 *Kirken – på vei*, §3.

Knud Jørgensen, 1942, journalist, cand.theol. fra Københavns Universitet, 1970, Ph.d. i missiologi fra Fuller Theological Seminary, 1980, har bl.a. vært programsjef ved Radio Evangeliets Røst i Etiopia, eksekutivsekretær for kommunikasjon ved Det Lutherske Verdensforbund, rektor ved Gå Ut Senteret, informasjonssjef i Kirkens Nødhjelp, direktør for Areopagos og dekanus for Tao Fong Shan i Hong Kong. Han er i dag 1. amanuensis II ved Det teologiske menighetsfakultet og hovedredaktør for Regnum Edinburghe Centenary Series. Har skrevet en rekke artikler i bøker og blad, bøker om kommunikasjon og lederskap, og er medredaktør av *Missiologi i dag* (1994 og 2004).

English Summary:

Koinonia and missio Dei: Common Threads in Together Towards Life and The Church: Towards a Common Vision

The article looks at the two documents from Faith & Order and Commission on World Mission and Evangelism (CWME) from 2012 as fraternal twins, unlike their predecessors from 1982 *Baptism, Eucharist and Ministry* and *Mission and Evangelism: An Ecumenical Affirmation*. There are similarities in their background and history of origin, but the bonds are primarily their use of *koinonia* and *missio Dei* to describe the essence of church and mission. This results in a growing convergence and a new dynamic understanding of church and mission. The article also gives introductions to both documents and compares them with *The Cape Town Commitment* and *Evangelii Gaudium*.